

6.21 Використання професійно орієнтованих текстів на заняттях з англійської мови для студентів спеціальності «Туризм» (розробка програми дисципліни «Іноземна мова у ситуаціях професійного спілкування»)

Важливою особливістю формування позитивної мотивації студентів туристичної сфери до вивчення іноземних мов є необхідність створення викладачем у процесі навчання цих дисциплін таких умов, щоб навчальний процес максимально наближався до їхньої майбутньої професійної діяльності. Однією з основних цілей курсів іноземної мови професійного спрямування у закладах вищої освіти є розвиток навичок читання фахових текстів. За Г. Барабановою, професійно орієнтоване читання – це «складна мовленнєва діяльність, обумовлена професійними інформаційними можливостями і потребами» [606, с. 70–71]. Тексти фахового спрямування є джерелом для розширення фахового термінологічного словника, предметом читання та обговорення на заняттях, основою для використання в ситуаціях мовлення, для аудіювання, тобто для цілеспрямованої і продуктивної мовленнєвої діяльності студентів.

Мотивацією при оволодінні іноземною мовою насамперед повинна бути професійна потреба студента, якому необхідно стати висококваліфікованим фахівцем із знанням іноземної мови, саме тому одним із нагальних завдань іноземної мови для немовних спеціальностей на сучасному етапі повинен бути професійно орієнтований характер, відображений у як у формуванні програми вибіркової дисципліни, так і загалом у процесі навчання іноземній мові.

Метою даної статті є спроба створення розробки логічного та послідовного, тематично доцільного курсу дисципліни за вибором «Іноземна мова у ситуаціях професійного спілкування» для студентів спеціальності «Туризм», який дозволить розвинути не лише знання та комунікативні навички з англійської мови, але й поглибить професійно орієнтовані вміння та лексичний словник майбутнього фахівця з туризму, стане у пригоді у подальшій професійній діяльності.

Використання автентичних професійно орієнтованих матеріалів під час вивчення іноземної мови не повинне починатися з самого першого заняття, адже

йому повинен передувати довгий та тернистий шлях розвитку навичок читання та аудіювання до рівня вільного володіння ними. Необхідним є також вивчення професійної термінології, та достатній словниковий запас загальноживаної лексики. Тобто, якщо перший рік вивчення мови у вищому навчальному закладі пов'язаний із узагальненням, закріпленням існуючих знань студентів та розвитком навичок говоріння, читання, аудіювання та письма, то другий рік повинен бути присвячений вивченню лексики за фахом, і лише на третьому можливо вводити, на нашу думку, роботу з текстами професійної тематики, автентичними матеріалами, розвивати вміння спілкуватися на професійні теми та у професійній сфері.

У наших попередніх роботах із питань дослідження професійно орієнтованого навчання та використання професійно орієнтованих текстів на заняттях з вивчення іноземної мови для студентів спеціальності «Туризм» [607, 608] ми вже виокремлювали основні етапи роботи з іншомовним текстом (дотекстовий, текстовий і післятекстовий) та розробили наступну класифікацію фахових текстів туристичного спрямування:

- інформаційна література – путівники, інтернет-блоги, відгуки про подорожі, книги про країни та їх визначні місця, довідники тощо;
- рекламна – листівки, каталоги, оголошення, спеціальні інтернет-видання тощо.
- страхування та фінанси – договори купівлі-продажу, страхування, бланки, чеки тощо.
- готельна та розважальна – заявки, бронювання, оформлення супровідних документів тощо.
- міжнародна – ведення ділового листування, оформлення документації на ведення окремого напрямку туризму, запитів на міжнародні тренінги, конференції та рекламні тури тощо.
- наукова – статті, теоретичні дослідження, тези конференції, анотації тощо.
- навчальна – посібники та підручники з фаху, додаткова література тощо.

Відповідно до цієї класифікації ми й будували програму курсу дисципліни за вибором «Іноземна мова у ситуаціях професійного спілкування» (англійська), яка пропонується студентам спеціальності 242 Туризм на 3-4 році навчання, і пов'язана саме з майбутньою професійною діяльністю. Головна мета курсу – оволодіння іноземною мовою на рівні, достатньому для вільного спілкування у майбутньому у ситуаціях професійної комунікації. Дана дисципліна розрахована на 3 кредити та відповідно 90 годин навчального часу, з яких 36 годин відводиться на аудиторну роботу (табл.1), студентам пропонуються до вивчення наступні тематичні блоки:

Таблиця 1.

Теми практичних занять з дисципліни
«Іноземна мова у ситуаціях професійного спілкування»

№	Тема заняття	Кількість годин
1	Туризм як хобі та професія.	4
2	Типи та види відпочинку та подорожей.	2
3	Види транспорту: супровідна документація.	2
4	Туристське спорядження. Спеціалізовані магазини та шопінг-тури.	2
5	Планування та організація туристичної мандрівки. Перегляд туристичних оголошень.	2
6	Візит у бюро подорожей.	2
7	Активний відпочинок: види та облаштування.	2
8	Робота у туристичній агенції. Прийом на роботу та інтерв'ю з роботодавцем.	2
9	Турагент та туроператор: рівень відповідальності та правові відносини.	2
10	Екскурсійна діяльність: форми та види.	2
11	Робота гідом-перекладачем: переваги та недоліки.	2
12	У готелі: відпочинок чи ділове відрядження.	2
13	Форс-мажори та вирішення конфліктних ситуацій.	2
14	Заклади харчування. Ресторанний сервіс.	4
15	Ділове листування та документація. Діловий етикет.	4

Англійська мова у даному випадку стає лише фоном, підґрунтям для здобуття студентами професійно орієнтованих вмінь та навичок. Відомості із граматики подаються лише у вигляді пояснень незрозумілих для студентів конструкцій та побудови речень, у зв'язку із особливостями стилістики тих чи інших фахових документів та матеріалів. Головним засобом засвоєння мови та розвитку комунікативних професійно орієнтованих вмінь стає читання автентичних фахових текстів, розміщених у певній послідовності, за розміром – у великій, середній та малій формі, та відповідно до їх тематичного спрямування.

До великих форм можна віднести путівники, довідники, каталоги туристичних агенцій, теоретичні дослідження, навчальну літературу та ін.; до середніх – статті, контракти, брошури та ін.; до малих – рекламні оголошення, листівки, ділове листування, бланки, чеки, тощо.

Розпочинати слід із малих форм, адже роботу з ними можливо повністю провести на занятті, що є вкрай важливим для початкового етапу дослідження професійно орієнтованої автентичної літератури, під час якого викладач вводить студентів у атмосферу туристичної діяльності. Вже під час вивчення другої теми (табл.1) (перша є вступною та загалом проводиться у лекційно-організаційному вигляді) починається робота із листівками-оголошеннями, у змісті яких пропонується подорожі різного типу та направлення. Дані оголошення у яскравій формі чітко та коротко повідомляють усю необхідну інформацію, що має зацікавити клієнта та привести його у туристичну агенцію, де вже з ним буде працювати наш майбутній фахівець з туризму. Метою дослідження подібних матеріалів є не лише ознайомлення студентів з принципами побудови оголошень, але й навчання їх написання у майбутньому. Звичайно ж, подібні матеріали наразі створюються рекламними агенціями, які мають у складі дизайнерів та художників, але невеличкі туристичні агенції ще й досі створюють та розміщують подібні оголошення самостійно.

На дотекстовому етапі у даному випадку викладач має пояснити основні принципи створення подібних оголошень, навчити спеціальної термінології, запропонувати питання «Які оголошення приваблюють найбільше Вашу увагу?».

«Що має бути розміщено на подібному оголошенні?», представити велику кількість різних за змістом та спрямуванням прикладів та організувати дискусію щодо найбільш доречних та привабливих для туриста варіантів, недоліків одних та переваг інших. На текстовому етапі потрібно прочитати оголошення, звертаючи увагу на існуючі скорочення, граматичні та стилістичні особливості побудови речень, загальний дизайн та розміщення тексту. На післятекстовому етапі необхідним є узагальнення усієї інформації та обговорення прочитаного. На даному етапі доцільним є використання інтерактивних групових та індивідуальних форм роботи, наприклад, нами пропонувалися:

- брейнстормінг – групова робота з різними видами оголошень за тематикою, завданням якої було прописати власну технологію створення, відповідно до мети та довести власну думку, визначивши найкращі способи привертання уваги;

- рольові ігри – «Зателефонуй за оголошенням» та «Візит до туристичної агенції»;

- індивідуальні презентації – планування своєї ефективної роботи у якості менеджера з туризму.

При цьому підсумком усієї роботи над оголошенням має бути творче індивідуальне завдання на написання подібного, враховуючи усі обговорені принципи побудови та власні уподобання. Після активно проведеного практичного заняття, студенти завжди із задоволенням, творчо та уважно ставляться до виконання завдання на самостійну роботу, що реалізується у досконало представлених презентаціях своїх власних робіт на наступному занятті.

Окремою ланкою серед малих форм туристичної літератури розташовуються приклади офіційної документації, наприклад, автобіографія, резюме, різноманітні формуляри, тощо. У даному випадку доцільним є виділення їх у окрему категорію, та проведення окремого заняття, присвяченого, наприклад, прийому на роботу – що ми й запланували під час вивчення восьмої теми (табл.1). При цьому починати заняття потрібно з читання оголошення про пошук співробітника туристичної агенції, продовжуючи написанням автобіографії,

резюме, поясненням викладача про особливості підготовки до співбесіди, поведінки під час неї та технологією прийняття результатів.

На даному занятті сам текст оголошення виноситься у передтекстовий, початковий етап, адже слугує лише каталізатором до розвитку і втілення основної мети заняття. Кульмінацією післятекстового етапу знову ж таки має бути рольова гра – «Інтерв'ю», під час якої студенти по черзі виступають і роботодавцями, і претендентами, навчаються правильно поводити себе під час інтерв'ю та відповідати на питання, яскраво репрезентуючи себе. Результатами даного заняття повинні бути написані власні автобіографія, резюме, засвоєна методика поведінки на співбесіді.

Середні форми туристичної літератури, на нашу думку, займають проміжне місце між малими та великими, та відрізняються від малих необхідністю введення великої кількості творчих завдань, які мають виконати студенти. Майже вся увага, при цьому, буде зосереджена викладачем на доведенні до студентів особливостей побудови тих чи інших форм туристичної документації, адже до середніх форм належать усі контракти та договори, що мають заключати туристичні агенції з клієнтами та іншими суб'єктами, ведення ділового листування, тощо.

З середніми формами вся робота має відбуватися на дотекстовому етапі, який буде йти одночасно з текстовим, тобто читання і відразу пояснення прочитаного матеріалу. Післятекстовий етап виноситься на позааудиторний час, у вигляді самостійного творчого завдання щодо вивченої на занятті теми. На нашу думку, робота із туристичною документацією є найбільш складною та важливою часткою туристичної літератури, вона повинна бути ретельною та чітко вибудованою, викладач, що працює зі студентами спеціальності «Туризм», постійно повинен вдосконалювати свої знання у даній сфері.

Робота з великими формами туристичної літератури – путівниками, книгами про країни та їх визначні місця, довідниками; з написанням статей, теоретичними дослідженнями з фаху; оглядом та аналізом посібників та підручників з фаху, – виноситься на самостійну роботу студентів у вигляді творчих завдань, презентацій, написання тез конференцій тощо. Її доцільно

проводити вже у кінці курсу дисципліни, адже студент на даному етапі має володіти достатньою кількістю термінології за фахом, що дозволить йому працювати самостійно.

Частково робота із великими формами туристичної літератури може проводитися, наприклад, під час заняття 10 «Екскурсійна діяльність: форми та види» (табл.1), коли викладач пропонує до уваги студентів такі види туристичної літератури, як путівники, книги про країни та їх визначні місця, довідники, каталоги та ін., які містять значну кількість інформації. У даному випадку на занятті відбувається перевірка завдання, винесеного на самостійне опрацювання, – обрати для дослідження один із англійських путівників та дослідити його особливості, зробивши його аналіз у вигляді написання анотації (2-3 сторінки, англійською мовою). Саму перевірку можна організувати у вигляді відео презентації у форматі PowerPoint. Завданням на самостійне опрацювання у позаурочний час може стати написання тексту власної екскурсії за певним маршрутом та тематичною спрямованістю, адже наступною темою для опрацювання є «Робота гідом-перекладачем: переваги та недоліки», на якому можна представити результат власної творчої роботи.

Нами були представлені лише деякі види туристичної літератури та вибудовані загальні принципи роботи з ними, адже представити усі 18 занять у повному обсязі з їх детальним аналізом неможливо у рамках даної роботи. Проте можемо зазначити, що зробивши акцент на використанні професійно орієнтованої автентичної літератури, викладач англійської мови може не лише покращити ставлення студентів до її вивчення, але й поглибити знання студентів за фахом – адже кількість досліджених джерел та документів та детальність їх аналізу призводить до багатьох відкриттів у туристичній сфері, що, безумовно, стане у пригоді у майбутній професійній діяльності. Головним чином, на нашу думку, цьому може сприяти постать самого викладача – його бажання вдосконалювати як свої професійні, так і творчі навички роботи із матеріалом та студентами.